

200

I



KAUFMANN  
DÁVID  
KÖNYVTÁRA

*B. 744.*

# קונטרס המפרש

כולל

שמות ספרי גדולי הראשונים מרבינו נסים גאון עד רבינו בצלאל  
אשכנזי בעל שטה מקובצת לפרש את התלמוד, הרושים ופירושים,  
שמות תוספות ופסקי הלכות אשר יצאו לאור מחוץ דפוסי הש"ס,  
ושמות ספרי ומחברי הנהגות ופירושים למסכתות קטנות.

ערכתי עפ"י סדר מסכתות התלמוד בעזר אוצר הספרים  
אשר חנן אותי אלהים לתועלת לומדי התלמוד, והוספתי עליו  
לקוטים על ישראל שנשתמד וחוזר לדת אבותיו

אני

אהרן יעללינעק

יושב ודורש פה ווינא.

ווינא תרל"ז לפ"ק.

**WIEN, 1877.**

Filiale der Brüder Winter.

ברפוס געאָרג בראַג, ושותפו פ. סמאָלענסקיין.

## מסכת ברכות

[זאת לדעת כי כל מקום שתמונת הספר אינה נרשמת היא ברכות 2 או פְּאֵלִיאָ.]

פירוש רבינו נסים גאון בספר המפתח של מנעולי התלמוד עם הגהות  
 באר יעקב לר' יעקב גאָלדענטהאל. וויז 1847. 8°.  
 פסקי רי"ד הוא רבינו ישעיה דטראני הראשון או הזקן בסוף ספר בית  
 נתן להרב ר' נחמן נתן קורניל. וויז תרי"ד. 4°.  
 פסקי הלכות לרי"ז הוא ר' ישעיה בן אליה דטראני האחרון נכדו של  
 רי"ד בסוף הדושי ריטב"א על פסחים. ווארשא תרכ"ד. 4°.

תוספות רבינו יהודה החסיד <sup>(1)</sup> תוספות הרא"ש שטה מקובצת לר' בצלאל אשכנזי	}	בס' ברכה משולשת ווארשא תרכ"ג. 4°
--	---	-------------------------------------

לקוטי רמב"ן בס' לקוטות הרמב"ן. שאלוניקי תקנ"א<sup>(2)</sup>. בס' שלש שמות  
 ולקוטים, הדושי רמב"ן. זאָלקווא תקפ"ח. עם הדושי שבת לרמב"ן. ווארשא  
 תרי"ח. 4°.

חדושי רשב"א וויניציאה [ד' שמות] רפ"ג. 4°. אמסטרדם [ד' שמות]  
 תע"ה. 4°. פּוּרדא [ד' שמות] תקי"א. כריץ<sup>(3)</sup> תקנ"ח. יוּזעפֿאָף<sup>(4)</sup> תרל"ד.

(1) הוא תלמיד הרא"ש (הכינוי חסיד מוספק הוא בעיני) שמבוא אותו בשם מ"ד  
 [מורי] ותוספתיו הם העתקות או מהדורא של תוס' הרא"ש רבו ושבושם יוכל לתקן  
 וחסרונם יוכל להמנות ע"י תוספות תלמידו ר' יהודה, ותמה אני על המוציא לאור ס'  
 ברכה משולשת שלא הרגיש בדבר והדפיס כמעט כל התוספות ב' פעמים בשם ר' יהודה  
 ובשם הרא"ש.

(2) הפרט בשער הספר הוא יארי"ך ימי"ם וחפ"ץ ה' (הי בשלימות יהו"ה כמו שהעיר  
 החכם מנ"ש) ובהסכמת ר' חיים מודעי מעבר לרף הוא הרשו"ם [תקנ"א] ובשער של שו"ת  
 ר' יוסף הלוי נ' מוגש הנלוות אחר הלקוטות הפרט הוא המתנדבים [תקנ"א].

(3) בברין יצאו לאור הדושי הלכות להרשב"א על שבע שמות והם מסי ברכות שבת  
 ר"ה סוכה מגילה חולין נדה בדפוס של יאָזעפֿ ראַסמאַן בשנת אך מ"י"ב ל"י"ש"ר"א"ל.

(4) ביוזעפֿאָף יצאו לאור הדושי הרשב"א בג' חלקים חלק א' כולל ברכות שבת ר"ה  
 סוכה מגילה חולין נדה כמו דפוס ברין. ח"ב כולל יבמות כתובות קרושין גדרים ב"ק ונה"ג  
 כולל גטין שבועות ביצה.

פירוש הלכות רב אלפס על מס' ברכות לר' אהרן בר ר' יוסף הלוי  
[רא"ה] עם הערות ר' שמחה רב בפ"ש אך, בספר פקדת הלויים, מאינץ תרל"ד, 8°.  
הלכות ברכות לריטב"א בשו"ת חיים וחסד לר' חיים יצחק מוסאפיא.  
ליוורנו תר"ד.

#### מסכת שבת

פירוש רבינו נסים גאון בספר המפתח של מנעולי התלמוד עם הגהות  
באר יעקב לר' יעקב גאָלדענמטהאל. וויז 1847, 8°.  
תוספות רי"ד מהדורא גי. לבוב (5) תרכ"ב.  
ספר אוצר נחמד והוא חדושי רמב"ן על מס' שבת מוגה ע"י הרב ר' יעקב  
אָרנשטיין, פרעסבורג 1887, 4°. ווארשא תרי"ח, 4°.  
חדושי הר"ן, ווארשא בחדושי הר"ן ז"ל (תרכ"ב) 4°.  
בית הבחירה להרב המאירי הוא ר' מנחם בר שלמה לבית מאיר.  
ליוורנו תקנ"ה, וויז תרכ"ב.  
חדושי רשב"א, קושטאנדינה [ז' שטות] ת"פ, ברלין [ז' שטות] תקמ"ו.  
ברין תקנ"ה, יוזעפאָף תרל"ד.  
חדושי ריטב"א, שאלוניקי (עם שו"ת דברי שלמה לר' שלמה הלוי) תקס"ו.  
לבוב תר"ב.

#### מסכת עירובין

פירוש רבינו נסים גאון בספר המפתח של מנעולי התלמוד עם הגהות  
באר יעקב לר' יעקב גאָלדענמטהאל. וויז 1847, 4°.  
תוספות רי"ד מהדורא ב' ג' וד'. לבוב תרכ"ט.  
לקוטי רמב"ן בס' לקושות הרמב"ן, שאלוניקי תקנ"א, בס' שלש שטות  
ולקוטים, חדושי רמב"ן, זאָלקווא תקפ"ח, עם חדושי שבת לרמב"ן, ווארשא  
תרי"ח, 4°.  
חדושי ריטב"א, אמסטרדם (6) תפ"ט, פראג תק"ע, יוזעפאָף 1859.  
לבוב תר"ב.

#### מסכת פסחים

פירוש רבינו חננאל מועתק ומוגה ומבואר מאת ר' יוסף הלוי שטערן.  
פאריז תרכ"ח, 8°.

---

(5) בלבוב יצאו לאור בכרך אחד תוס' רי"ד על מס' ב"ק ב"מ ב"ב ע"ז נדה שבת הגיגה,  
ובכרך אחר על מס' עירובין ר"ה יומא סוכה מגילה מ"ק פסחים ביצה נדרים נזיר במהדורות  
שונות, ובבהמ"ד הגדול פה ווינא יש קובץ גדול כ"י על קלף כולל פסקי רי"ד על מס' שבת  
עירובין פסחים מ"ק הגיגה סוכה ביצה ר"ה יומא מגילה תעניות והלכות מוזהה תפילין וציצית  
נכתב ימין שם טוב בר אברהם "יש"ל בשנת "מ"ב לפרט, ובסוף הקובץ יש שמר ירושה משנת  
ה' אלפים קצ"ג בעיר ויאנינא.

(6) ה' שטות על מס' עירובין תענית מ"ק כתובות ב"מ.

תוספות רי"ד מהדורא ג'. לבוב תרכ"ט.  
לקוטי רמב"ן בס' לקוטות הרמב"ן. שאלוניקי תקנ"א. בס' שלש שמות  
ולקוטים. חדושי רמב"ן. זאלקווא תקפ"ח. עם חדושי שבת לרמב"ן. ווארשא  
תרי"ח. 4°.

#### מסכת ביצה

תוספות רי"ד. לבוב תרכ"ט.  
חדושי רשב"א. לבוב תר"ז. 4° יוזעפאך תרל"ד.  
חדושי הרב המאירי. ברלין תרי"ט. 4°.  
שטה לר' אהרן הלוי (רא"ה) בס' מראה האופנים. ליוורנו תק"ע.  
שטה מקובצת לר' בצלאל אשכנזי. בסוף ס' נחלה ליהושע. קוישמנדינה  
תצ"א. מיץ תקכ"ד. 4° זאלקווא תקע"א. 4° אָפֶען תקפ"א.

#### מסכת מועד קטן

מורה דרך בפ' רגמ"ה (כ"י) ובפ' רש"י (כדפוס) על מס' מועד קטן  
מאת דוב בער צאמבער. ליק תר"ל. 8°.  
תוספות רי"ד מהדורא בתרא. לבוב תרכ"ט.  
לקוטי רמב"ן בס' לקוטות הרמב"ן שאלוניקי תקנ"א. בס' שלש שמות  
ולקוטים. חדושי רמב"ן. זאלקווא תקפ"ח. עם חדושי שבת לרמב"ן. ווארשא  
תרי"ח. 4°.  
חדושי רימב"א. אמסטערס תפ"ט. פראג תקע"ב. 4° לבוב תרכ"ב.

#### מסכת חגיגה

תוספות רי"ד מהדורא א'. לבוב תרכ"ט.  
פסקי רי"ד בספר אהלי יצחק. ליוורנו תקפ"א.  
לקוטי רמב"ן בס' לקוטות הרמב"ן. שאלוניקי תקנ"א. בס' שלש שמות  
ולקוטים. חדושי רמב"ן. זאלקווא תקפ"ח. עם חדושי שבת לרמב"ן. ווארשא  
תרי"ח. 4°.  
באור קצת סוגיות מס' חגיגה לרמב"ן בס' מהררי נמרים. וויניציאה  
שנ"ט. 4°.

#### מסכת ראש השנה

פירוש רמב"ם בספר יין לבנון עם ס' זנות אדם וס' שעשועים. פאריז  
תרכ"ז. 8°.  
תוספות רי"ד מהדורא ב'. לבוב תרכ"ט.  
פסקי רי"ד בספר אהלי יצחק. ליוורנו תקפ"א.  
לקוטי רמב"ן בס' לקוטות הרמב"ן. שאלוניקי תקנ"א. בס' שלש שמות  
ולקוטים. חדושי רמב"ן. זאלקווא תקפ"ח. עם חדושי שבת לרמב"ן. ווארשא  
תרי"ח. 4°.

חדושי רשב"א. קושטנדינה ת"פ. ברלין תקמ"ז. ברין תקנ"ה. יועפאָף תרל"ד.  
שטה לריטב"א. קאָניגסבערג תרי"ה. 4<sup>0</sup>. לבוב תר"כ.  
חדושי הלכות לרשב"ץ. ליורנו תק"ה. 4<sup>0</sup>.

#### מסכת יומא

לקוטי רבינו שודרוס הלוי בספר סם חיים. ליורנו תקס"א.  
תוספות רי"ד. לבוב תרכ"ט.

לקוטי הרב המאירי בספר שיח יצחק. ליורנו תקכ"ו.  
חדושי ריטב"א. קונשטנדינה תקי"ד. ברלין תר"כ. 4<sup>0</sup>. לבוב תר"כ.

#### מסכת סוכה

תוספות רי"ד מהדורא ב'. לבוב תרכ"ט.

פסקי רי"ד בספר סם חיים. ליורנו תקס"א.

לקוטי רמב"ן בספר לקויות הרמב"ן. שאלוניקי תקנ"א. בס' שלש שמות  
ולקוטים. חדושי רמב"ן. זאָלקווא תקפ"ח. עם חדושי שבת לרמב"ן. ווארשא  
תרי"ח. 4<sup>0</sup>.

חדושי ריטב"א בשבע שמות לרשב"א קושט"ת"פ. ברלין [ז' שמות]  
תקמ"ז. ברין תקנ"ח. יועפאָף תרל"ד.

#### מסכת תענית

ספר המכריע והוא ס"ב פסקי דינין והדושי מס' תענית רי"ד. ליורנו  
תקל"ט. 4<sup>0</sup>.

החדושים בלי פסקי דינין בס' עיני העדה (7). פראג תקק"ע.

פסקי רי"ד בס' אחלי יצחק. ליורנו תקפ"א.

לקוטי רמב"ן בלקויות הרמב"ן. שאלוניקי תקנ"א. בס' שלש שמות  
ולקוטים. חדושי רמב"ן. זאָלקווא תקפ"ח. עם חדושי שבת לרמב"ן. ווארשא  
תרי"ח. 4<sup>0</sup>.

חדושי ריטב"א. אמסטערדם תפ"ט. פראג תקע"ב. 4<sup>0</sup>. לבוב תר"כ.

פירוש הלכות רב אלפס על מס' תענית לר' אהרן בר ר' יוסף הלוי  
[רא"ה] עם הערות ר' נתן כאמבערגער. בס' פקדת הלויס. מאינן תרל"ד. 8<sup>0</sup>.

#### מסכת מגילה

תוספות רי"ד מהדורא א' וב'. לבוב תרכ"ט.

תוספות הרא"ש בס' שם עולם. ליורנו תקמ"ה.

לקוטי רמב"ן בלקויות הרמב"ן. שאלוניקי תקנ"א. בס' שלש שמות  
ולקוטים. חדושי רמב"ן. זאָלקווא תקפ"ח. עם חדושי שבת לרמב"ן. ווארשא  
תרי"ח. 4<sup>0</sup>.

(7) עיני העדה חיבור כולל תוס' רי"ד על קידושין ועל מס' תענית, הריטב"א על קידושין,  
מהר"ן ו' מוגאש על ב"ב, הרושי הר"ן על מס' נדה עם הגהות הרב ר' אלעזר טרישט נקראות  
בשם זר זהב.

חדושי רשב"א קושט' ת"פ. ברלין תקט"ז. ברין תקט"ח. יועפאָף תרל"ד.  
 חדושי ריטב"א כספר מכתם לדוד ליוורנו תקל"ב. לבוב תר"כ.  
 חדושי הרב המאירי. אמסטרדם תקכ"ט. 8° פראג תק"ע. 4°.

מסכת יבמות

חדושי רמב"ן. הומבורג תק"י. 4°.  
 תוספי הרא"ש. ליוורנו תקל"ז. בס' לשון חכמים. ליוורנו תקפ"ב.  
 חדושי רשב"א. קושמנדינה ת"פ. ברלין תקט"ז. סידליקאוו (8) 1835.  
 יועפאָף תרל"ד.

הגהות על חדושי רשב"א וקונטרס אחרון מהרשב"א בסוף שו"ת  
 הגאונים הנקראות בשם חמדה גנוזה. ירושלים תרכ"ג. 4°.  
 חדושי ריטב"א. ליוורנו תקמ"ז. 4° לבוב תר"כ.  
 שטה להרב המאירי שאלוניקי תקנ"ד.

מסכת כתובות

חדושי רמב"ן נדפסו על שם הרשב"א. מיץ תקכ"ה. 4°. פראג 1809.  
 סידליקאוו (ה' שמות הרשב"א) 1835. יועפאָף תרל"ד.  
 תוספי הרא"ש. ליוורנו תקל"ז. בס' לשון חכמים. ליוורנו תקפ"ב.  
 חדושי ר' אהרן הלוי. פראג תקפ"ב.  
 חדושי ריטב"א. אמסטרדם תפ"ט. זאלקווא תקס"ז. לבוב תר"כ.  
 חדושי רשב"ן. פיורדא תקל"ט.  
 שטה מקובצת לר' בצלאל אשכנזי. קושט' תצ"ה. שטראסבורג תקל"ז.  
 לבוב תקצ"ז.  
 נמוקי יוסף. חדושי ר' יוסף חביבא בס' אשי ה' ליוורנו תקנ"ה.  
 ווילנא תר"ג.

מסכת קידושין

תוספות רי"ד מהדורא ב' ג' וד' במס' קידושין דפוס סביניטמה שי"ג לפי  
 עדות ההכס מש"ש ברישמת ספרי אוקספורד. ברלין תע"ה. 4° פראג בס' עיני  
 העדה. תק"ע.  
 חדושים לאחד מן הרבנים הגאונים הקדמונים לא נודע שמו. קושט'. תקי"א.  
 תוספי הרא"ש בס' מעשה רקס. פיסא תקס"ו.  
 חדושי רמב"ן. בס' אוריין תליתאי. שאלוניקי תקי"ט. פראג 1826.  
 חדושי רשב"א. לקוטים של החדושים האלה נמצאו במס' קידושין דפוס  
 סביניטמה שי"ג עם לקוטי רמב"ן ור"ן לפי עדות ההכס מש"ש ברישמת ספרי  
 אוקספורד. קושט' תע"ז. 4°. ברלין תצ"ג. 4°. זאלקווא תקס"ז. 4° פראג (ה'  
 שמות ח"ב) 1809. סידלוקאוו 1835. ווארשא 1858. 4°. יועפאָף תרל"ד.

(8) שם נדפסו ה' שמות על יבמות גדרים כתובות קדושין וב"ק.



חדושי ריטב"א. לקושים של החדושים האלה נדפסו במס' קידושין דפוס סביניטה שי"ג לפי עדות החכם מש"ש ברשימת ספרי אוקספורד. ברלין תע"ה. 4<sup>0</sup> פראג בס' עיני העדה תק"ע. לבוב תר"כ. חדושי תלמיד הרשב"א (9) בסוף שו"ת ר' יעקב בי רב. ויניציאה תר"ג. 4<sup>0</sup>.

מסכת גיטין

חדושי רמב"ן (10). זולצבאך תקנ"ב. לבוב תקצ"ד. חדושי הר"ן. קושט' תע"א. 4<sup>0</sup>. ברלין תקל"ח. 4<sup>0</sup>. פראג תק"ע. 4<sup>0</sup>. חדושי רשב"א. ויניציאה רפ"ג. 4<sup>0</sup> אמסטרדם תע"ה. 4<sup>0</sup>. פיורדא תקי"א. ברין תקנ"ט. וזעפאף תרל"ד. חדושי ריטב"א. שאלוניקי תקי"ה. לבוב תר"כ. חדושי רשב"ן. פיורדא תקל"ט.

מסכת נדרים

תוספות רי"ד. לבוב תרכ"ט. חדושי רשב"א. קושטנדינה ת"פ. בערלין תקמ"ז. סידליקאוו 1835. וזעפאף תרל"ד. חדושי ריטב"א בספר אשי ה' ליוורנו תקנ"ה. בהלכות רב אלפס דפוס פרעסבורג תקצ"ח. ווילנא תר"ג. חדושי הרב המאירי. ליוורנו תקנ"ה. האלבערשטאדט תר"כ. שטח מקובצת לר' בצלאל אשכנזי הוגהונתקן ע"ר ר' דוב בער צאמבער. ברלין תר"כ. נמוקי יוסף. חדושי ר' יוסף חביבא. בס' אשי ה'. ליוורנו תקנ"ה. בהלכות רב אלפת דפוס פרעסבורג תקצ"ח. ווילנא תר"ג.

מסכת נזיר

תוספות רי"ד. לבוב תרכ"ט. חדושי הרב המאירי. ליוורנו תקנ"ה. האלבערשטאדט תר"כ. שטח מקובצת לר' בצלאל אשכנזי. ליוורנו תקל"ד. דובנא תק"ס. אָפּען תקפ"א.

מסכת סוטה

תוספות הראש על ב' פרקים האחרונים בס' לשון חכמים. ליוורנו תקמ"א. ובשלמות בס' מראה האופנים. ליוורנו תק"ע.

(9) אינם בשלימות. אחר דף א' נרשמוין הרפין באותיות ב' ג' דף די בלי שום סימן ואח"כ הולך ומונה דף פ"ה לפי שהשובות ר"י בי רב מסיימוין בדף ע"ט ואח"כ נמצא דף לבן. המוכר מביא פירושים לרבינו הננאל לר' יוסף ו' מוגאש לראב"ד [כמה פעמים] ולרמ"ה. (10) נדפסו בס' חמשה שמונת . . . רמב"ן על מס' גיטין ונדה. ר"ן על מס' סנהדרין וחולין, וריטב"א על מס' מכות. זולצבאך ולבוב.

חדושי הרב המאירי. ליוורנו תקנ"ה. האלכערשטאדט תר"כ.  
שטה מקובצת לר' בצלאל אשכנזי בס' ברית יעקב. ליוורנו תק"ס.

### מסכת בבא קמא

חדושי גאונים. שאלוניקי תפ"ה. 8<sup>o</sup>.  
תוספות רי"ד. לבוב תרכ"ב.  
תוספות רבינו פרץ. ליוורנו תקע"ט.  
חדושי רשב"א. קושט' 11 ת"פ עד פרק ז'. פראג תצ"ד. ברלין תקט"ז.  
נאוויידוואהר תקס"ה. 4<sup>o</sup>. סידליקאו 1835. יוזעפאף תרל"ד.  
שטה מקובצת לר' בצלאל אשכנזי. ויניציאה תקב"ב. זאלקווא תק"ע.  
לבוב תר"כ.

### מסכת בבא מציעא

חדושי גאונים. שאלוניקי תפ"ה. 8<sup>o</sup>.  
תוספות רי"ד מהדורא ג'. לבוב תרכ"ב.  
ביאור קצת סוגיות מס' בבא מציעא לרמב"ן בס' מהררי נמרים. ויניציאה  
שנ"ט. 8<sup>o</sup>.  
חדושי ריטב"א. בסוף שו"ת ר' משה גלאנטי. ויניציאה שס"ח ובס' חדושי  
גלאנטי ווילהרמסדאָרף תע"ו. אמסטרדם תפ"ט.  
שטה מקובצת לר' בצלאל אשכנזי. אמסטרדם תפ"א. ברלין תקכ"ו.  
לבוב תקפ"ז. תר"כ.

### מסכת בבא בתרא

חדושי ר' יוסף ז' מגאש. אמסטרדם תס"ב. 4<sup>o</sup>. פראג בס' עיני העדה תק"ע.  
תוספות רי"ד מהדורא ג'. לבוב תרכ"ב.  
חדושי רמב"ן. ויניציאה רפ"ג. 4<sup>o</sup> עם חדושי הרשב"א על ברכות גמין  
וחולין. אמסטרדם תע"ה. 4<sup>o</sup>. פראג תצ"ה. פיורדא תקי"א עם חדושי הרשב"א  
כמו בדפוס ויניציאה.  
חדושי רמ"ה הוא ר' מאיר הלוי אבולעפיא נדפסו בשם יד רמה.  
שאלוניקי תק"ן.  
שטה מקובצת לר' בצלאל אשכנזי. ליוורנו תקל"ד עד דף קל"ג. ושירי  
ש"ט על ב' וחצי פרקים האחרונים בס' יד רמה הנ"ל שאלוניקי תק"ן. ובסוף  
חדושי שבת להרב המאירי. ווין תרכ"ב. ובשלימותה לבוב תקס"ט. תר"כ.  
זאלקווא תקע"ב.

---

(11) בקושטנינא יצאו לאור שבעה שטות להרשב"א והם שבת ר"ה מגילה סוכה  
יבמות נדרים בבא קמא עד פרק ז'.

מסכת עבודה זרה

תוספות רי"ד מהדורא א' ב' ג'. לבוב תרכ"ב.  
חדושי רמב"ן בס' מעשה צדיקים. ליוורנו תקמ"מ. 4°. ובס' שלש שמות  
לרמב"ן. זאלקווא תקפ"ה.  
חדושי ריטב"א בס' אוריין תליתאי, שאלוניקי תקי"ט. אָפּען תקפ"ד.

מסכת סנהדרין

חדושי גאונים. שאלוניקי תקפ"ה. 8°.  
חדושי רבינו דוד על פרק ד' מיתות ב"ד עם פי' הרא"ש על תמיד קנין  
ומדות. פראג תפ"ה. 4°. ובס' לשין חכמים ליוורנו תקמ"א.  
פירוש רמב"ן על פרק זה כורך בספר שבועה עינים. ליוורנו תקפ"ה. 4°.  
פירוש הריטב"א על פרק הלך עם פי' הראש על תמיד קנין ומדות.  
פראג תפ"ה. 4°. ובס' לשון חכמים ליוורנו תקמ"א.  
חדושי רמ"ה נרפסו בשם יד רמה שאלוניקי תקנ"ה.  
חדושי הר"ן בס' חמשה שמות. זולצבאך תקכ"ב. לבוב תקצ"ד.  
חדושי רבינו יונה בס' סם חיים. ליוורנו תקס"א.

מסכת שבועות

חדושי ר' יוסף ז' מגאש בס' אוריין תליתאי שאלוניקי תקי"ט. פראג תקפ"ו.  
תוספות הרא"ש בס' שם עולם. ליוורנו תקמ"ה.  
חדושי רמב"ן בס' לקומות הרמב"ן. שאלוניקי תקנ"א. בס' שלש שמות  
ולקומים, חדושי רמב"ן. זאלקווא תקפ"ח.  
ביאור קצת סוגיות מס' שבועות לרמב"ן בס' מהררי נמרים, ויניציאה  
שנ"ט. 4°.  
שמות הר"ן בסוף שו"ת לר' משה גלאנטי, ויניציאה שס"ח ובחדושי  
גלאנטי ווילהרמסדאָרף תע"ו.  
חדושי רשב"א. שאלוניקי תפ"ט. 4°. לבוב תקכ"ה. 4°. פראג תקס"ח. 4°.  
בלי מקום הדפוס (12) תרכ"ג 4°. יוזעפֿאָף תרל"ד.  
חדושי ריטב"א בס' מעשה צדיקים. ליוורנו תקמ"מ. 4°.  
חדושי הרב נמוקי יוסף הוא ר' יוסף חביבא. ליוורנו תקנ"ה עם חדושי  
הרב המאירי על נדרים נזיר וסוטה. הלכערשטאדט תר"כ עם חדושי הנ"ל.

מסכת מכות

פירוש רבינו חננאל (13) בס' מגדל חננאל. ברלין תרל"ו. 8°.

(12) בשער הספר נרפס: שנת הרשב"א ז"ל אמסטורם דפוס נתנאל פואה יצ"ו בשנת  
1813. ואינו אמסטורם כ"א יאָהאניסבערג או קאַניגסבערג. והפרט היא נתנאל פואה אי תרכ"ג.  
(13) עפ"י העתקת כ"י בעיר רומא רבתי אשר הביא אתו משם החכם ר' אברהם ברלינר  
ומונה ע"י החכם דוד צבי האָפּמאן.

תוספות שנין במ' סס חיים ליוורנו תקס"א.  
 חרושי רמב"ן במ' שבעה עינים. ליוורנו תק"ה. 4°. ובס' שלש שמות  
 ולקוטמים. חרושי רמב"ן זאלקווא תקפ"ח.  
 חרושי ריטב"א במ' חמשה שמות. זולצנאך תקכ"ב. לבוב תקצ"ד.

מסכת הוריות

תוספי הרא"ש פראג עם פי' הראש על תמיד קנין ומדות. תפ"ה. 4°.  
 במ' לשון חכמים. ליוורנו תקמ"א. במ' ברכה לראש עם הגהות ובאורים לר'  
 ברכיה בר' יצחק הכהן רב דק"ק מעזריטש בפולין. וויז תרכ"ו. 4°.  
 לקוטמים מחרושי הרמ"ה והרא"ש והר"ם המאירי כ"י במ' שער יוסף  
 לחי"דא ליוורנו תקי"ז.

מסכת זבחים

שטה מקובצת תתוס' היצוניות וגליוני תוס' ורבינו פרץ וריב"א ותוס'  
 טוך במ' מזבח כפרה. ליוורנו תק"ע. לבוב תרכ"א.

מסכת מנחות

חרושי רשב"א. ווארשא תרכ"א. 4°.

מסכת בכורות

שטה מקובצת מרינו גרשום והרא"ש ותוס' הצוניות במ' מזבח כפרה.  
 ליוורנו תק"ע. לבוב תרכ"א.

מסכת זולין

פירוש רמב"ן במ' מזבח כפרה. ליוורנו תק"ע. לבוב תרכ"א. כמו  
 שנדפס בליוורנו בלי שם המקום (והוא יאהאניסכערג או קאָניגסכערג) ובלי  
 פרט. 4°.

חרושי רשב"א. ויניציאה [ד' שמות] רפ"ג. 4°. אמסטרדם [ד' שמות]  
 תע"ה. 4°. פיורדא [ד' שמות] תקי"א. ברין [ז' שמות] תקנ"ה. ווארשוי 1859.  
 יוזעפאָף [ז' שמות] תרל"ד.

חרושי הר"ן. זולצנאך [ה' שמות] תקכ"ב. לבוב [ה' שמות] תקצ"ד.  
 חרושי ריטב"א. פראג תצ"ה. לבוב תרכ"ב.

פירוש על רב אלפס מס' חולין לר' יהונתן בן ר' דוד הכהן ז"ל  
 מחכמי לוניל עם הערות ר' שמחה באמבערגער ור' יוסף הלוי שמערן במ'  
 עבודת הלויים. פראנקפורט א. מ. תרל"א. 8°.

מסכת קנין

קושט' תקי"א.	{	חרושי רז"ה הוא ר' זרחיה הלוי
		חרושי ראב"ד
		חרושי הרא"ש

פירוש הרא"ש. פראג תפ"ה. 4<sup>ו</sup>. ובס' לשון חכמים. ליוורנו תקמ"א.  
פירוש רשב"ץ עם חדושי ר"ה. ליוורנו תק"ה. 4<sup>ו</sup>.

#### מסכת תמיד

פירוש הראב"ד (14) והרא"ש. פראג תפ"ה. 4<sup>ו</sup>. ובס' לשון חכמים  
ליוורנו תקמ"א.

#### מסכת מדות

פירוש הרא"ש. פראג תפ"ה. 4<sup>ו</sup>. ובס' לשון חכמים. ליוורנו תקמ"א.

#### מסכת נדה

תוספות רי"ד. לכוב תרכ"ב.  
חדושי רמב"ן. זולצבאך [ה' שטות] תקכ"ב. לכוב [ה' שטות] תקצ"ד.  
חדושי רשב"א. אלמונא תצ"ז. 4<sup>ו</sup>. מיץ תקל"ו. 4<sup>ו</sup>. ברין [ז' שטות]  
תקמ"ח. יועפאף [ז' שטות] תרל"ד.  
חדושי הר"ן בס' תורת שלמים. ויניציא תק"א. 4<sup>ו</sup>. בס' עיני העדה פראג  
תק"ע. ברלין תקכ"ב. 4<sup>ו</sup>.  
חדושי ריטב"א (15). ויין תרכ"ו.  
פסקי רשב"ץ עם חדושי ר"ה. ליוורנו תק"ה. 4<sup>ו</sup>.

### מסכתות קטנות

#### מסכת אבות דרבי נתן

הגהות להרב תם ן' יחיא בסוף תמת ישרים. ויניציאה שפ"ב.  
פירוש אהבת חסד לר' אברהם וויטמונד. אמסטרדם תקל"ז.  
פירוש בנין יהושע לר' יהושע פלק. דיהרנפורט תקמ"ח.  
הגהות להגאון ר' אליהו ווילנא. שקלאוו תקס"ד. 4<sup>ו</sup> בס' מס' אבות  
עם פירוש רש"י ופי' הגאון רבינו אליהו החסיד וגם מסכתות קטנות, ובמסכת  
אדר"ג עם פירוש בן אברהם לר' אליהו בן אברהם מדעליאטיץ. ווילנא הוראדנא  
תקצ"ג. 4<sup>ו</sup>.  
פירוש ותוספות לר' יוסף דוד חיים אזולאי בס' כבר לאדן. ליוורנו  
תקס"א. 4<sup>ו</sup>. ומחורא בתרא בס' כסא רחמים ליוורנו תקס"ג. אונגוואר תרכ"ה.  
פירוש אבות הראש לר' רחמים נסים יצחק פאלאג'י. ח"א שאלוניקי  
תרכ"ב וח"ב אומיר תרכ"ט.

#### מסכת סופרים

פירוש נחלת אריאל ומעון אריות לר' אריה ליב שפירא. דיהרנפורט  
תצ"ב.

(14) מסופק אם מחברו הוא הראב"ד כמו שהעיר כבר החכם ריש"ל צונץ נ"ו.

(15) עפ"י כ"ו ישן נושן של החכם שוח"ה נ"ו בבלישץ.



פירוש נחלת יעקב לר' יעקב נוימבורג. פיורדא תקנ"ג.  
הגהות להגאון ר' אליהו ווילנא. שקלאוו תקס"ב. 4<sup>0</sup>. ובמס' סופרים עם  
באור מקרא סופרים ועטור סופרים לר' יצחק אליהו לנדא. סובאלק תרכ"ב.  
הגהות לחיד"א בס' ככר לאדן. ליורנו תקס"א. 4<sup>0</sup>.  
פי' ותוספות לחיד"א בס' כסא רחמים. ליורנו תקס"ג. אונגוואר תרכ"ה.

### מסכת שמחות

פירוש בנין יהושע לר' יהושע פלק. דיהרנפורט תקמ"ה.  
פירוש נחלת יעקב לר' יעקב נוימבורג. פיורדא תקנ"ג.  
הגהות להגאון ר' אליהו ווילנא. שקלאוו תקס"ד. 4<sup>0</sup>.  
הגהות לחיד"א בס' ככר לאדן. ליורנו תקס"א. 4<sup>0</sup>.

### מסכת כלה

מסכת כלה עם פי' תכשיטי כלה לר' יהוידע כהן. דיהרנפורט תקל"ט. 8<sup>0</sup>.  
ביאור מפסיק בס' קנאותיה דפנחס לר' פנחס בן שמואל. ברלין תקמ"ח.  
מס' כלה עם פי' גדולת מרדכי. פ"פ דאדר תקמ"ז. 12<sup>0</sup>.  
פירוש נחלת יעקב לר' יעקב נוימבורג. פיורדא תקנ"ג.  
הגהות להגאון ר' אליהו ווילנא. שקלאוו תקס"ד. 4<sup>0</sup>.  
הגהות פירוש ותוספות לחיד"א בס' ככר לאדן. ליורנו תקס"א. 4<sup>0</sup>.  
פירוש ותוספות לחיד"א בס' כסא רחמים. ליורנו תקס"ג. אונגוואר תרכ"ה.

### מסכת דרך ארץ רבה ודרך ארץ זוטא ופרק השלום.

פירוש בנין יהושע לר' יהושע פלק. דיהרנפורט תקמ"ה.  
פירוש נחלת יעקב (16) לר' יעקב נוימבורג. פיורדא תקנ"ג.  
הגהות להגאון ר' אליהו ווילנא. (17) שקלאוו תקס"ד. 4<sup>0</sup>.  
הגהות פירוש ותוספות לחיד"א בס' ככר לאדן. ליורנו תקס"א. 4<sup>0</sup>.  
דרך ארץ זוטא עם ביאור דרך חיים וארחות חיים ועם הגהות של הגאון  
ר' אליהו ווילנא לר' יצחק אליהו לנדא. ווילנא תר"ל. 8<sup>0</sup>.

---

(16) פי' בנין יהושע על אדר"כ ופי' נחלת יעקב על מס' סופרים שמחות כלה ודי"א  
נרפסו ג"כ בש"ס דפוס זיטאמיר תרי"ט.  
(17) ההגהות על מסכתות קטנות להגאון ר' אליהו ווילנא נרפסו ג"כ בש"ס דפוס קאפוסט  
תקפ"ד ועיין ס' עליות אליהו תולדות של הגאון זצ"ל חלק עליות קיר אות י"ד.

### לקומים על ישראל שנשתמד וחוזר לדת אבותיו.

א) וששאלתם בשביל משומד שחוזר בו אם צריך למבילה או לא? כך ראינו . . . . . מבילה לא צריך דלאו גר הוא דצריך מבילה דהתם לעילויה מגיותו דהיתה הורתו ולידתו שלא בקדושה והאי בר ישראל הוא והורתו ולידתו בקדושה ולא צריך מבילה דאפילו גר דמהיל אי הדר לגיותו וחוזר ונתיהד לא צריך מבילה (תשובת הגאונים בספר שערי צדק שער ה' סי' ח' ובתשובות הגאונים חמדה גנוזה דפוס ירושלים סי' נ"ד לר' נטרונאי גאון ובקיצור בשו"ת מהגאונים הישנות סי' שי"ג ונמצאת ג"כ בשו"ת הרשב"א חלק ה' סי' ס"ו).

ב) תשובה לגאון. עבד שמלו רבו וחוזר לגיותו ומכרו לגוי וחוזר ישראל וקנאו ממנו כיון שנמול ונטבל לשם יהדות פעם ראשונה והכניסו תחת כנפי השכינה אע"פ שחזר אינו חוזר לעבדותו והרי הוא כישראל מומר שאינו צריך מבילה. (מור יו"ד סי' רס"ז).

ג) משומד שחזר בו מבילה לא צריך דלאו נכרי הוא דצריך מבילה וכו' דהאי בר ישראל הוא והורתו ולידתו בקדושה ולא צריך מבילה. (פר"ד ס' הגדול לרש"י דף ס"א ע"א דפוס ווארשא תר"ל, וסוף הדיבור שם צריך תיקון עפ"י תשובות הגאונים).

ד) ומי שהמיר הדת וחוזר להיות יהודי וקבל עליו לעשות תשובה כאשר יורוהו החכמים הרי משעה שקבל יכולים לשתות עמו יין ולהתפלל עמו אם הוא משלים את המנין יתפללו עמו ובלכוד שיעשה כשאר היהודים. (ספר חסידים סי' ר"ג).

ה) לבי ולכך יודעים כי כל המומרים בין יהודים מכנין אותם לגנאי מיהודים יהודה יהודה אברהם אברן אשר אשרה מנחם מלחם<sup>(18)</sup>, כל יודעיו מיום שנכנס לברי' [ליהדות] הי' קורא [קוראים] אותו מנחם כי אינם מכירים בשם גיללמא [Guilleaume] ואפי' יודעין הם [הם] כי לא להזכירו וכמה מומרים גירשו גשותיהן מעולם לא כתבו אלא שם יהודית דרובא מישראל הכי קרי ליה דלא גרע ממעשים בכל יום כשגירש ר' אליעזר קרובו את מרת רחל דודתינו והיה שמו ושלזין ושמה כולא שיין וכתבו אליעזר ורחל שם יהודית והניחו הכינויים שרוב נכרים קורין כן שרוב קריאת שם של עכו"ם אינו רוב אבל רוב ישראל הוא רוב שמכם ישראל הוא מגרשי, המימך ידעתי [ידעת] שם מומר של אשר מקולניא ושל אברן משינין, דבר ברור דרובא ישראל שם יהודית קרי' ליה דאע"פ שחמא ישראל הוא ושגור בפי כל לקרותו בשם יהדות דאפילו לא

(18) איתא בסי' חסידים סי' קצ"א וז"ל: יהודי שהמיר מכנין לו שם שני, כמותה יהיו עושים כמותה יש לכנות לו כגון אם שמו אברהם יקרא אפרם וכן כיוצא בזה ואפי' לצדיק והם מועים אחריו כגון שמעון כיפה שאומרים פטר חמור עכ"ל. מן "ואפי' לצדיק" עד סופו הסר בכל הרפוסים של סי' חסידים חוץ מדפוס בולוניה וקראקא. ועיין ביה"מ שלי ח"ה אגרת דשמעון כיפא.

היה אלא כינוי כשר . . . . . ותמחו עליך איך אמרת שגעון לכתוב שם עכו"ם עיקר ויותר מעשרים גימטא מומרים נעשה כפריש וכצרפת וגם [וכולם?] בשם יהודית וגם בלותיר ע"פ הגאונים וגם ראיתי בעיני גמ חתנו של הנדיב ר' יעקב פרנס שהיה כתוב שמעיה המכונה וואלדמאן ושמו של גיית היה גומשלך ולא נכתב בו כלל כי חלילה להזכירו בתורת משה וישראל, ולולא שהודיעו קרובי הרב ר' יו"ט ששמו גלימא לא היו יודעים כל בני מלכותנו רק שם של יהדות והיה [והי'] מכנים אותם [אותו] מלחם, (ספר הישר לרבינו תם סי' תקצ"ט ועיין תוספות גמין ל"ד ע"ב ד"ה והוא דאיתחזק).

<sup>(א)</sup> כל הרשעים והפושעים והמשומדים וכיוצא בהן שחזרו בתשובה בין בגלוי בין במטמניות מקבלין אותן שנ' שובו בנים שובכים. (עד כאן ולא יותר בהלכות תשובה לרמב"ם סוף פ"ג במשנה תורה דפוס ויניציאה ש"י, ובס' מדע דפוס ויניציאה תכ"ה ובס' מעשה רקח לר' מסעוד חי רקח הגירסא: כל הרשעים והפושעים והעבריינים וכיוצא בהן וכו' שובכים ואח"כ מוסף: אע"פ שעדין שובב הוא שהרי בסתר שב ולא בגלוי מקבלין אותו בתשובה, ובס' משנה תורה דפוס יעסניץ ולפסיא הגירסא: כל הרשעים והמומרים וכיוצא בהן וכו' כמו לעיל).

<sup>(ב)</sup> פי' ר"י בר' אברהם ז"ל משומד השב בתשובה בדין הוא שלא יהיו צריך ג' לקבל בפניהם דבכל יש לנו לומר ששב אל בוראו ואפי' לרבני המחמירים מ"מ אין יינו נסך כיון שנוהג בדת יהודית ואפי' לא טבל . . . . . כיון שהניח כל תרפות ושב אל בוראו . . . . .

וגם הרר' אלעזר מגרמזא ז"ל לא החמיר עליו לקבל יסורין להתכפר כישראל שעשה עבירות אחדות ולא כפר בעיקר וה"ט משום דאם שחטא באש' או בשאר עבירות כשעושה תשובה אם לא קבל עליו דינין אין ניכר שעשה תשובה עולמי' דשמא אין העבירה מזומנת לו או שמא אין יצרו תקפו עתה כ"כ אבל מי שכפר בעיקר ושב אל בוראו להיות בגלות אחרי תשובתו נכרת שהיא שלמה שמיחד ה' פעמים בכל יום ונהר מאסור כישראל . . . . . ואין להחמיר עליו כ"כ לקבל יסורין ולהתאפק ביצרו כי מאחר ששב מרפא לו וכא ליטהר מסייעין לו, (תשובות המיוחסות לרמב"ן סי' ק"פ).

<sup>(ג)</sup> מפי ה"ר יונה ששמע מחכמי צרפת . . . . . כי הע"ז מילתא דמסתבר שהיא שקר וכשאומר (הטומר לע"ז) שהוא מאמין בה הוא עושה להנאת יצרו הרע ואינו מאמינו בלבו וכשהוא אומר לנו שהוא ישראל הוא אומר בלב טוב לפי שאמנתנו אמונה היא וטובה ואמיתית, ומילתא דמסתברא הוא, (תשובת הרשב"א מוב' בבית יוסף טור יו"ד פי' קי"ט).

<sup>(ד)</sup> שאלה, משומד שיצא מן הכלל וחזר לדת האמת צריך להתכפר בסיוגים גדולים כפי מה שעבר על כל מצוה שכתורה או לא צריך כולי האי, תשובה, יראה דאין להוסיף ולהרבות עליו יותר מדי מפני שסורו רע יותר מבעל שאר עבירות לפי שהורגל בין הגוים בכל שרירות לבו ואיכא למהש



פן יבעמ בתשובתו וכן מצאתי בספר המצות קוצר באורך שנקרא ס"מ מצורך<sup>(19)</sup> דאין להכביד עליו סיגופים כפי מה שהיה ראוי ממעם אחר לפי שאין לך סיגופים גדולים ורעים מאשר סובל בכל יום שמסתלק מכל המוכות וההנאות שהגוים שרויין בהן והוא היה נ"כ כבר שרוי בהן עמהן ומקבל עליו תמיד פחדים ובהלות ורשעות וצרות שהאומות מצרים לישראל וקודם ששב לא היה לו דאגה בכל זאת ונמצא תשובה גורמת לו כל סיגופים הללו. (ת רומת הד שן סי' קצ"ח).

ו' ונראה דאין להכביד עליו [על המומר שחזר לדת ישראל] סגופים כפי מה שהיה ראוי לפי שאין לך סיגופים גדולים ורעים בגופו מאשר סובל בכל יום שמסתלק מכל ההנאות שהגוים שרויין בהן והוא היה כבר שרוי עמהן ולפי"ז אין להחמיר עליו כולי האי. (תשובות בנימין זאב<sup>(20)</sup> סי' ע"ב, ובעל התשובה לקח אותם הדברים מסמ"ק מצורך כמו שנראה לעיל אות מ' ועיין כנה"ג ביו"ד סי' ס"ד אות כ"ג שכתב שם וז"ל: ובנימין זאב בס' שכ"א כתבו בשם עצמו כמנהגו לכתוב כל דברי הגדולים שקדמוהו בסתם כאלו הם מתורתו וכבר נתרעם עליו רש"ל בס' ים של שלמה בב"ק על זה עכ"ל).

יא' כדור הרע הזה כי ראינו בעינים וגם באזנים שמענו כי כל המשומדים או רובם רובא דרובא היו לאונסם ראוי לפסוק הדין בתשובה הזאת שהם וזרעם וזרע זרעם לעולם דינם כישראלים והלא מ"ו שנים עד היום בקרוב התחילו ימי השמד והאונס כי רבים מבני עמנו הביאם הכרה אונס גוף או ממון להראות עצמם משומדים גמורים כופרים בעיקר ובתורת משה בפרהסיא ובימים מועטים השתדלו בחזקת היד לצאת מתוך ההפכה ורבים אשר אתנו באים מארץ מרחק מקצה השמים לעבוד את השם וגם רבים מעמי הארץ אשר נתערבו עד היום בארץ אויביהם מי יודע מה בלבם וראוי לדינם לכף זכות כאנוסים ומחר הם באים אצלנו ועכשיו אנו מחרפים אותם לזונם כמו משומדים גמורים רחמנא ליצלן מהאי דעתא. (תשובות ר' אליהו מזרחי סי' מ"ו).

(19) היא עיר ציר"ך בשווייץ כמו שהעיר החכם ריט"ל צונץ נ"י והספר אשר רמז עליו המחבר הוא סמ"ק לרי יצחק מקורב"ל.

(20) אמר אהרן: ראיתי ספר אחר מתשובות בנימין זאב חסר בו בדף י"ג ע"א בסופו כן "וענפיהם צ"ח" עד, בעבור ישמע העם" והחרוזים הנדפסים דף י"ג ע"ב מתחילים שם באמצע דף י"ג ע"א והספר הנ"ל נדפס ג"כ בשנת רצ"מ, ולפי דעתי אחר כלות הדפסת שו"ת האלה היה חסר הקונטרס הראשון בכמה איקסימפלארין והדפים אותו המודפס מחדש והוסיף שם בהדפוס השני המלות החסרות בספר הנ"ל, ומפני המקרה הזה אל תתמה שהמודפס ידע בהתחלת הדפוס שכל הקונטרסים הם ע"ב וזה אי אפשר אלא אם הקונטרס הראשון נדפס מחדש באיזה איקסימפלארין אחר כלות הדפוס של כל הספר עד תמונו. הרב המחבר השלים את ספרו ביום חמישי בשבת ששה ימים לחדש ניסן שנת הרצ"ד ליצירה בק"ק ארמא תחת ממשלת שולטן ישרליימן.

אגרת של החכם שי. זי. חי. ה'

להרב דוקטור אהרן יעללינעק על אודות

### קונטרס המפורש

כיה. בעלוטץ כיה. ניסן תרל"ז לפיק.

לכבוד אדוני ידידי דוקר והגביר, הרב החכם המפורסם, החוקר המחולל, הדרשן הגדול, כבוד מו"ה אהרן דר. יעללינעק ניי שלום עד העולם!

רב תודות לך אדוני דוקר על כי היטבת חסדך עמדי לשלוח לי במתנה מחברתך הנחמדה קונטרס המפורש, ושמתני עליו מאד מאד, כי הוא רב התועלת ככל היוצא מתחת ירך, ולמען הראותך כי קראתי דבריך בשום לב, הגנני להגיד לך אדוני הנכבד, מה שמצאתי להוסיף או לגרוע מהם או להעיר עליהם. וזאת אשר מצאתי להוסיף:

חדושי מדר"ם הלאווה על מסכת פסחים, וירושלם תרל"ג (עיי' המזכיר שנה י"ג עמוד 74).

חדושי הר"ן על מסכת ראש השנה, וירושלם תרל"א.

חדושי הר"ן על מסכת בבא מציעא, דיהרנפורט תקפ"ב.

ס' חמרא ותיי . . . מלוקט מחידושי הראשונים (תוס' רבי פריק, המאירי,

ועוד) על מס' סנהדרין, ליוורני תקס"ב.

נ' עדות נאמנה הוא מס' עדיות עם פי . . . ר' שמשון ברי אברהם

משאנא . . . דעפויא תקע"ג.

שמחת יהודה לרי יהודה ננאר על . . . מס' סופרים שמחות כלה ד"א

רבה ווואט . . . פיסא תקע"ו.

ונגד זה יש למחוק מתוך רשימתך מה שהבאת:

עמוד 7 וע' 8 חדושי רשב"ץ על כתובות וניטין, כי אמנם רשב"ץ זה

איננו הקדמון ר"ש בר צמח דוראן, רק ר' שמחה בן צבלי, עיי' רשימת כריטיש

מוזעאם לצעדנער ע' 648.

(אמר אהרן: ראיתי אחרי רואי שמחבר חדושי רשב"ץ הוא ר' שמחה

המכונה בונים בן ר' צבי לירש בן ר' ברוך כהנא רפאפורט.)

וכן עמוד 9 וע' 10 חדושי גאונים ב"ק ב"מ סנהדרין, כי אמנם אלה

הגאונים אינם קדמונים רק אחרונים בזמן, כאשר ראיתי בספר הנ"ל הנמצא

אצלי הנדפס בשנת תפ"ה בלי הודעת מקום הדפוס (ולדעת צעדנער ברשימתו

הנ"ל ע' 159 נדפס בספר"מ) והגאונים הנזכרים הם הנמי אברהם ברודא אבד"ק

ספר"מ ועוד מבני דורו,

עוד מצאתי להעיר על קצת דבריך, והיא על מה שכתבת ע' 8 תוס' ר' יהודה

החסיד, ובהערה הוספת, הוא תלמוד הרא"ש - ולענ"ד נראין דברי הר"א

כרמולי שכתב בהלבנון שנה ד' ע' 102 כי הוא ר' יהודה שיר ליאון מפארוה,

כי כבר מובאים תוס' אלו בס' אור זרוע, וכן דעת הרב מוהר"ג ראבינאוויטץ





B

744.